

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Henner, Anja; Lakotieva, Sirpa

Julkaisun nimi: Suomen pohjoisimmassa röntgenissä näkyy vuodenaikojen vaihtelu

Julkaisuvuosi: 2020

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Henner, A. & Lakotieva, S. 2020. Suomen pohjoisimmassa röntgenissä näkyy vuodenaikojen vaihtelu. *Radiografia*, (1), 6-8.

A photograph of a winter landscape at sunset. The sun is low on the horizon, casting a warm orange glow over the scene. Several evergreen trees are covered in snow, and a building is visible in the background. The foreground is a snowy field with some tracks.

Suomen pohjoisimmassa röntgenissä näkyy vuodenaikojen vaihtelu

Sirpa Lakotieva työskentelee Inarin kunnassa Ivalon terveyskeskuksessa ainoana röntgenhoitajana. Kaunis luonto tuo pohjoiseen matkailijoita kaikkina vuodenaikoina, mikä heijastuu röntgenin toimintaan.

Inari, joka sijaitsee Euroopan unionin pohjoisimmassa kulmauksessa, keskellä Pohjoiskalottia, on Suomen suurin kunta ja yksi vilkkaimmista ja kansainvälisimmistä matkailukunnista. Asukkaita Inarissa on noin 6 900, joista kolmasosa on saamelaisia. Saamenkieliä on kolme eli inarinsaame, pohjoissaame ja koltansaame. Inarin kunnan sosiaali- ja terveystalveluissa on mahdollisuus saada palveluita saamenkielillä. Työntekijöinä on saamea äidinkielenään puhuvia ja saamenkieltä opiskelleita henkilöitä.

Inarin pinta-ala on viisi prosenttia Suomen pinta-alasta ja rajanaapureita ovat mm. Norja ja Venäjä. Inarilaiset, niin alkuperäinen väestö kuin muualta tulleet, elävät luonnossa ja luonnosta. Työtä tehdään matkailun parissa, perinteisessä poronhoidossa ja kultaakin kaivetaan. Myös harrastukset liittyvät useimmiten luontoon. Pohjoisen ihminen harrastaa marjastusta, kalastusta ja metsästystä (Lisää tietoa www.inari.fi). Harrastaa voi toki muutakin, sillä Inarissa on konsertteja, teatteria ja elokuvia. Nimekkäitä esiintyjä käy varsinkin turistisesonkina esiintymässä niin kirkossa kuin kapakoidenkin. Liikuttavia yhdistyksiä ja järjestöjä on paljon ja Kansalaisopisto tarjoaa monenlaista harrastetta eripuolilla kuntaa.

Opiskelumahdollisuudet rajoittuvat valtion rahoittamaan Saamelaisalueelliseen koulutuskeskukseen, jonka pääpaikka on Inarin kirkonkylä. Koulutuskeskuksessa voi opiskella mm. lähihoitajaksi, artesaaniksi tai poronhoitajaksi. Myös eräopaskoulutus on mahdollista samoin kuin saamen kielen opinnot. Koska koulutuspaikkoja on rajoitetusti, etä- ja verkko-opinnot ovat suosittuja inarilaisten keskuudessa. Inarin kunnassa Ivalo on hallinnollinen keskus ja siellä on lukio.

Perheenäiti Sirpa Lakotievan vapaa-aika Inarissa

Luonto on lähellä ja selkeät vuodenaajat vaikuttavat täällä asuvien elämään. Arki on samanlaista kuin muuallakin. Työs-

Olkapäävammat ovat tavallisia hiihtolomakaudella.

säkäynty ja murkkuikäisen koulunkäynti rytmittävät elämää. Lisäksi lähellä asuva tyttären perhe pitää tiukasti arjessa kiinni. Neljän lapsen äitinä arki on ollut toisinaan hektistä. Koti on hirsitalossa järven rannalla 11 km päässä työpaikasta ja Ivalon keskustaaajamasta. Talvisin työmatka taittuu autolla ja kesäaikaan tavoitteena on käydä kuntoilun vuoksi kolme kertaa viikossa töissä polkupyörällä. Pitkien etäisyyksien vuoksi auto on lähes välttämätön. Paikallisliikennettä, busseja, kulkee harvoin. Lentokentälle on kotoa kolmen minuutin matka.

”Koska luonto on lähellä, marjastus ja hirvenpyynti syksyisin kuuluvat harrastuksiini. Kalastusta ja sienestystä harrastan myös. Minulla on personal trainerina sekarotuinen koira. Lisäksi olen aktiivinen toimija Inarin Martoissa ja Pohjois-Lapin hengitysyhdistyksessä. Käyn myös vesijumpassa ja laviksessa. Työkykyä on pidettävä itse yllä. Työvuosia on vielä monta jäljellä”, kuvailee Sirpa vapaa-ajan harrastuksiaan.

Röntgenhoitaja Sirpa Lakotievan työ ja työpaikka

Inarin kunnan Ivalon terveyskeskus (rakennettu 1974) sijaitsee Ivalojoen rannalla lähellä kylän keskustaa. Terveyskeskuksessa toimivat hammashoitola, neuvola, lääkäreiden vastaanotto ja 37 paikkainen vuodeosasto (pitkäaikaissairaat- ja akuutit potilaat), päivystystoimintaa on 24/7. Synnyttämässä käydään Lapin keskussairaalaissa 300 km päässä, koska synnytystoiminta lopetettiin 1999.

Laboratorio ja röntgen ovat lähellä vastaanoton tiloja, samoin kuin fysioterapia, ruokapalvelukeskus ja hallinnolliset tilat. Röntgen on remontoitu ja uudistettu vuonna 1997. Digitaaliseen levykuvanta-

miseen siirryttiin vuonna 2005. Suoradigitaalinen natiivikuvauslaitteisto on otettu käyttöön kesällä 2015 ja suoradigitaalinen panoraamalaitteisto marraskuussa 2015. Sähköinen lähete on ollut vuodesta 1996 ja NearRis alkaen 2014.

Sisäisiä asiakkaita ovat suun terveydenhuollon, vuodeosaston, lääkärin vastaanoton ja päivystyksen kautta tulevat potilaat. Palveluja tuotetaan myös varuskuntaan, Utsjoen kunnalle ja yksityiselle työterveysasemalle. Potilaiden ikä vaihtelee vauvasta vaariin. Röntgenhoitaja on tuoteistanut palvelut 2005. Röntgen toimii ajanvarauksella ja on avoinna ”virka-aikana”. Röntgenhoitajan työaika on yleistyöaika ja ruokatauko on ns. omaa aikaa. Hälytystyötä on jonkin verran. Vuositasolla on ollut 7–32 hälytystä.

Röntgenhoitaja työskentelee yksin ja itsenäisesti. Natiiviröntgentutkimusten (n. 3500 tutkimusta vuodessa) lisäksi röntgenhoitajan työtehtäviin kuuluvat spirometriat. Röntgenhoitaja on mukana rasitus-ekg tutkimuksissa ja valokuvaa iho-ongelmia. Sirpa on sonograferi, joten hän tekee vat-

san alueen ultraäänitutkimuksia. Hän on toiminut kesästä 2019 lähtien säteilyturvallisuusvastaavana (STV) ja on yksi Titania -työvuoro-ohjelman pääkäyttäjistä. Monipuolinen ja haastava työnkuva!

Vuodenaikojen vaihtelu näkyy röntgenhoitajan työssä

Kasvava talviturismi ja vuodenaikojen vaihtelu näkyvät röntgentutkimuksissa. Talvisesonki käynnistyy marras-joulukuussa, jolloin brittituristit tulevat katsomaan talvea. Heidän aktiviteetteihinsa kuuluu maailman pisin pulkkamäki, joka starttaa korkealta Kaunispaältä. Vaaratilanteita ja tapaturmia sattuu toisinaan. Lisäksi koiravaljakkoajelut ja moottorikelkkailu lisäävät tapaturmia. Revontulia katselemaan tulleita aasilaisia turisteja on paljon ja raa-jojen eli ranteen, kämmenen ja olkapäiden tutkimuksia tehdään usein, samoin kyynärnivelen tutkimukset on lisääntyneet. Olisikohan syynä se, että mobiililaitte on kädessä ja kaatuminen tapahtuu olkavarren ja kyynärpään varaan?

Hiihto- ja laskettelusesonki alkaa hiihtolomista ja silloin olkapäävammat ovat tavallisia hiihtoladulla kaatumisen seurauksena. Kesäsesongin alkaessa moottoripyöräilijät ja mökkirakentajat tarvitsevat röntgenin palveluita. Vaeltajia haetaan maastosta helikopterilla ja tuodaan jatkohoitoon terveyskeskukseen. Kyseessä on useimmiten polvi tai nilkkavamma, joka estää maastosta paluun omin avuin. Ruska-aikaan vaeltajat ja retkeilijät kaatuvat ja ranne- ja polvitutkimukset ovat yleisiä. Marjastuskauden päättyessä ja metsästyskauden alkaessa kuntalaisten polvet ja lonkat rasittuvat metsämaastossa, jolloin polvia ja lonkkia kuvataan arthroosi epäilyn vuoksi.

Työn ja Ivalon terveyskeskuksen erityispiirteitä

Lähin röntgenhoitaja on Sodankylässä. Ongelmatilanteissa auttaa Lapin keskussairaala. Alueellisia koulutuspäiviä Lapin alueella ei valitettavasti ole ollut moneen vuoteen, mutta valtakunnallisilla koulutuspäivillä näkee muita röntgenhoitajia. Ivalossa röntgenhoitajaa on kuunneltu ja kalustoa ja laitteistoa uusittu. Opiskelijoita on ollut Helsingistä, Oulusta ja Kuopiosta ja sitä kautta uusin tieto ja

ideat oman työn kehittämiseen innostavat. Paikkakunnalla on muutamia röntgenhoitajia muissa tehtävissä ja siksi lomat suunnitellaan pitkällä tähtäimellä. Äkillisiin poissaoloihin ei sijaista tahdo saada, joten silloin työt siirtyvät toiselle päivälle tehtäväksi. Terveenä on pysyttävä.

Ivalon terveyskeskuksessa kielitaito on lähes välttämätön. Englannin kielellä pärjää, mutta olisi hyvä osata mm. ranskaa ja kiinaa. Kiinalaiset eivät useinkaan osaa muita kieliä. Murmanskista Venäjältä tulee matkailijoita, joista tosin nuoremmat osaavat muitakin kieliä kuin venäjää.

Menneisyys ja tulevaisuus

Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kuntien asukkaiden sairaskertomus- ja terveystiedot ovat valtion arkiston päätöksellä ikuisesti säilytettäviä, joten röntgenkuvia säilytetään 1950- ja 1960- luvulta lähtien. Kuvien laatu vaihtelee käsikehityksestä johtuen ja identifointi on lähes mahdotonta. Kirjaukset vaihtelivat aikoinaan kuvakuoren päällä ollen joko syntymäpäivä tai tutkimuspäivä ja nimi. Kansallisen kuva-arkiston tulo on tärkeä, sillä vuosittain polteetaan kuvia n. 500 CD-levylle.

"Kuulun siihen sukupolveen, jossa työ on nro 1. Pitkään alalla olleena olen tyytyväinen tekniseen kehitykseen. Röntgenissä oli aikoinaan ominaisuutena kehityskemikaalien haju. Huono sisäilma piti yllä lähes kroonista sinuiittia ja keuhkoputkentulehduksia ja sittemmin sainkin astmadiagnoosin" kuvailee Sirpa ja jatkaa: "Olen ollut tyytyväinen työnantajani, joka on kuunnellut herkällä korvalla röntgenin tarpeita. Joskus on tarvittu myös STUK:n apua asioiden, kuten laitteiston vaihdon tarpeen, perille viemiseksi. Ainoana röntgenhoitajana projektit ovat olleet raskaita. Apua olemme saaneet LKS:n fyysikolta ja laitetoimittajilta. Nykyiset laitteet hankittiin ajatellen yksin työskentelyä ja ergonomiaa. Tapaturma- ja sänkytortillaat on huomioitu hankintavaiheessa hyvin. Hankinta onnistui nappiin. Olen oikealla alalla, mutta jotain tarttis taas tehdä. Onko se opiskelu vai uusi ammatti? STV:na toimiminen tuo puhtia työhön. Olen ennekin tehnyt tarvittavat hommat esim. tarkkailut laatua, tehnyt mittauksia, hankkinut huollot, järjestänyt lääkäreille koulutuksia säteilysuojelusta sekä toteuttanut itsearvioinnit ja kliiniset auditoinnit. Nykyisin saan siitä myös korvausta."

**Ivalon tk:ssa
tarvitaan
kielitaitoa.**